

דפים מהספר "המערכה המלחמתית בחזית המצרית"

מאת לואא' [אלוף – פ.מ.] בדימוס ג'מאל חמאד

תירגם: אל"ם (מיל.) פסח מלובני – קצין באגף המודיעין.

הבהרות: אלוף (מיל.) אמנון רשף; אל"ם (מיל.) פסח מלובני; תא"ל (מיל.) ד"ר דני אשר.

קרבת חטיבה 23 שריון

ההוראות הנוגעות להתקפת הנגד עסקו באבטחת שיגור חטיבה 23 שריון על-

ידי מכה

עליו הוצעה הצעה לגיבוי: יקום הלוא 23 המדע (עדא כתיבה) מן הפרקה 3 משאה מיקאניקיה (الاحتياط الاستراتيجي للقيادة العامة) بهجوم مضاد على العدو في منطقة الدفرسوار في أول ضوء يوم 18 أكتوبر بمهمة تدميره واحتلال المصاطب إلى مسافة 5 كم شمال الدفرسوار. ويقوم اللواء 116 مشاة ميكانيكي بمهمة تأمين اللواء 23 المدرع عند دفعه للاشتباك ومنع العدو من التقدم غربا، وفي الوقت نفسه يقوم اللواء 182 مظلات بالاستيلاء على المصاطب غرب القناة، من الشمال إلى الجنوب من جبل مريم شمالا حتى مصطبة الضخ جنوبا على أن تستخدم المصاطب بعد الاستيلاء عليها لتدمير القوات الإسرائيلية على الضفة الشرقية للقناة ومعاونة وحدات الفرقتين 16 مشاه و 21 المدرعة في تحقيق المهام الموكولة إليها، وكذا منع العدو من العبور إلى الضفة الغربية للقناة.

معركة اللواء 23 المدرع

كانت التعليمات الخاصة بالهجوم المضاد تقضي بتأمين دفع اللواء 23 المدرع بضربة

421

عم' 422

אוורית למשך 10 דקות, שבעקבותיה תונחת הפגזה מארטילריית דיוויזיה 23 חי"ר ממוכן, משעה 06:20 ועד 06:30 עם הגעת יחידות החטיבה לקו היציאה לקרב.

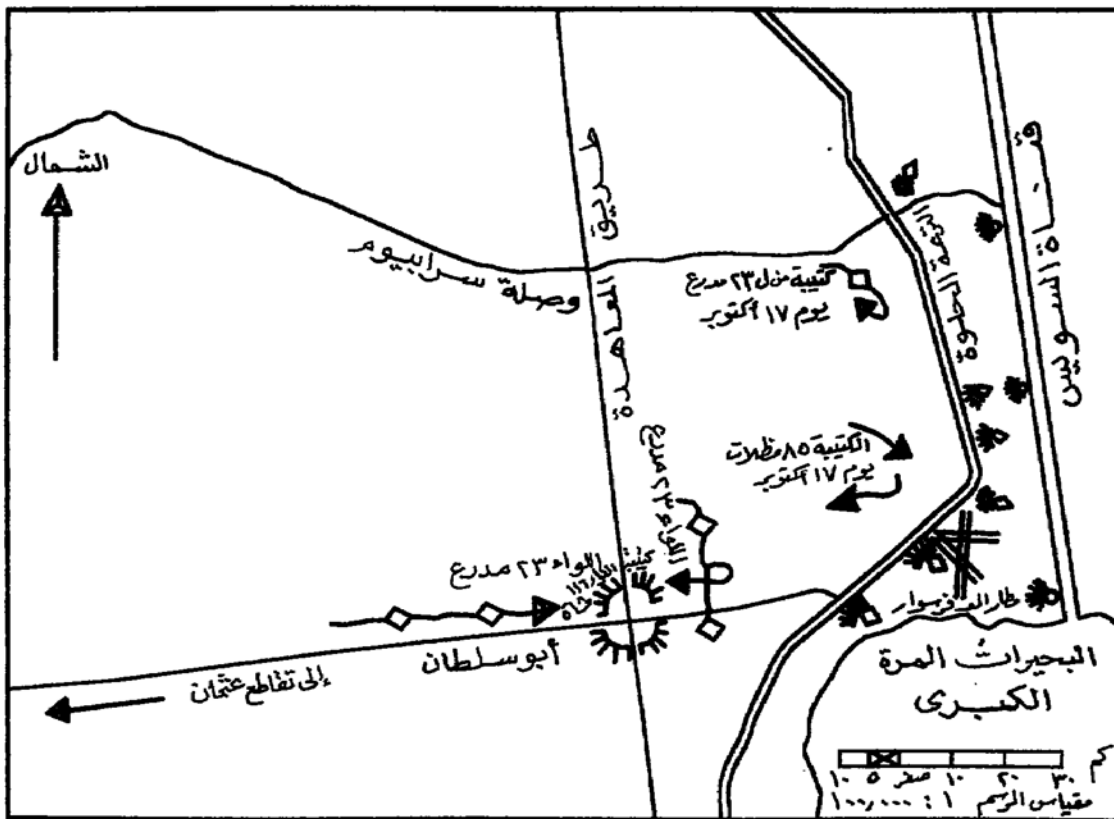
طيران لمدة ١٠ دقائق تعقبها قصفه نيران من مدفعية الفرقة ٢٣ مشاة ميكانيكية من الساعة السادسة والثلاث إلى الساعة السادسة والنصف عند وصول وحدات اللواء إلى خط الدفع للاشتباك.

בשל הערפל הכבד ששרר בזמן שנקבע לתחילת ההתקפה, נאלץ מפקד ארמיה 2 להורות על דחיית שעת ה-"ש" (שעת התחלת ההתקפה – במקור) לשעה 07:00 במקום השעה 06:30 בבוקר, כך שחיל-האוויר יוכל לבצע את ההכנה להתקפה בהתאם לתכנית שנקבעה. לואא' [אלוף – פ.מ.] מחמד עבד אל-ע'ני אל-ג'מסי, ראש אגף המבצעים במרכז 10, התקשר ללואא' [אלוף – פ.מ.] עבד אל-מנעם ח'ליל, מפקד ארמיה 2 לפני שעת ה-"ש" והודיע לו כי חיל-האוויר מוכן לבצע את התקפתו, אך הערפל מונע ממנו לצאת לדרכו, ולכן רצוי שהארטילריה תתחיל בהפגזתה לפני ההתקפה, עד שחיל-האוויר ימריא עם התפזרות הערפל. בשעה 07:00 בבוקר, ולאחר הכנה ארטילרית במשך 10 דקות, עברו יחידות חטיבה 23 שריון (פחות גדוד – במקור) את קו היציאה לקרב בדרג אחד, שכלל גדוד טנקים מצד ימין, גדוד טנקים (פחות פלוגה – במקור) במרכז וגדוד חי"ר ממוכן מצד שמאל, ועתודה שכללה פלוגת טנקים מגדוד הטנקים שבמרכז. כאן יש להעיר כי בנוסף לכך שנלקח מן החטיבה גדוד טנקים ב-17 לחודש, נלקח ממנה גם גדוד הארטילריה, וההתקפה החלה ללא כל סיוע ממנו.

ונظراً לתכאוף الضباب في الوقت المحدد لبدء الهجوم، اضطرت قائد الجيش الثاني إلى إصدار أمره بتأخير ساعة س (ساعة بدء الهجوم) لتكون الساعة السابعة بدلاً من الساعة السادسة والنصف صباحاً، حتى يتمكن الطيران من التمهيد للهجوم حسب الخطة الموضوعية. واتصل اللواء محمد عبد الغني الجمسي رئيس هيئة العمليات في المركز 10 باللواء عبد المنعم خليل قائد الجيش الثاني قبل ساعة س وأبلغه أن الطيران جاهز لتوجيه ضربته، ولكن الضباب يمنع خروجه، ولذا ينبغي أن تبدأ المدفعية في قصف نيرانها قبل الهجوم على أن يخرج الطيران عند انقشاع الضباب. وفي الساعة السابعة صباحاً وبعد تمهيد نيران المدفعية لمدة 10 دقائق، عبرت وحدات اللواء 23 المدرع (عدا كتيبة) خط الدفع للاشتباك في نسق واحد كان يتكون من كتيبة دبابات في اليمين وكتيبة دبابات (عدا سرية) في المنتصف وكتيبة المشاة الميكانيكية في اليسار، وتشكل الاحتياطي من سرية دبابات من كتيبة الدبابات في المنتصف. ومما تجدر ملاحظته أن اللواء المدرع علاوة على سحب كتيبة دبابات منه يوم 17 أكتوبر قد سحبت منه أيضاً كتيبة مدفعيته، وبذا تم هجومه بدون معاونتها.

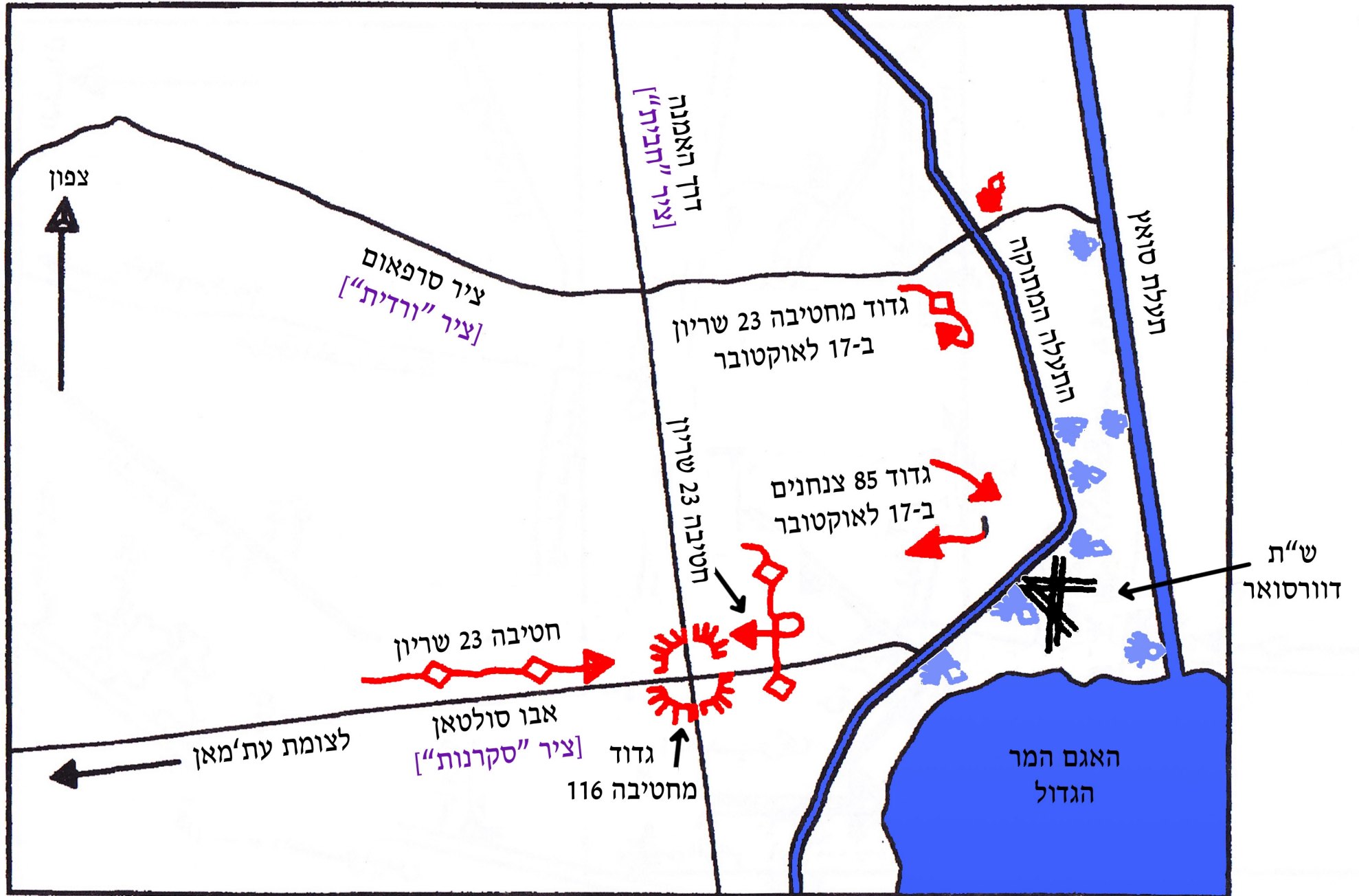
צוות הקרב של חטיבה 23 שריון עבר לפני הגיעו לקו היציאה לקרב ליד מערך ההגנה של חטיבה 116 חי"ר ממוכן, שהעיקרי בהם היה ממערב לצומת דרך "האמנה" עם ציר אבו סולטאן [צומת "צח" – צומת "סקרנות" – "חבית" – א.ר.], בו היה ערוך גדוד חי"ר ממוכן מתוגבר (פחות פלוגה – במקור) ומחלקת טנקים. באותו אזור נמצאה גם המפקדה הקדמית של חטיבה 116 חי"ר, ומעט מערבית לה בחר עמיד [תא"ל – פ.מ.] אחמד עבוד אל-זמר למקם את המפקדה הקדמית של דיוויזיה 23 חי"ר ממוכן, לאחר שהועברה ב-17 לחודש ממקומה המקורי מצפון לתעלת אסמאעיליה למקומה החדש, בעקבות כך שהמפקדה הכללית הטילה עליו את משימת חיסול פירצת החדירה ממערב לתעלה, והצבת כל הכוחות שמדרום לתעלת אסמאעיליה תחת פיקודו. במרחק של כ-7 ק"מ מצפון לצומת דרך "האמנה" – אבו סולטאן [צומת "צח" – צומת "סקרנות" – "חבית" – א.ר.] נמצאה צומת דרך "האמנה" – ציר סרפאום [צומת "גשירה" – צומת "חבית" – "ורדית" – א.ר.], שם החזיקה חטיבה 116 חי"ר ממוכן עמדות הגנה, על-ידי פלוגת חי"ר ממוכן ומחלקת טנקים ממערב לצומת להגנת האגף השמאלי של חטיבה 23 שריון, בעת שזו תבצע את התקפת הנגד על אזור דוורסואר.

وقد مر تشكيل قتال اللواء ٢٣ المدرع قبل وصوله إلى خط الدفع للاشتباك من خلال المواقع الدفاعية اللواء ١١٦ مشاة ميكانيكي الذي كان يحتل موقعا رئيسيا غرب منطقة تقاطع طريق المعاهدة مع وصلة أبو سلطان بكتيبة مشاة ميكانيكية مدعمة (عدا سرية) وفصيلة دبابات . وفي نفس هذه المنطقة كان يقع مركز القيادة المتقدم اللواء ١١٦ مشاة، وإلى الغرب منه بقليل اختار العميد أ. ح أحمد عبود الزمر موقع القيادة المتقدم للفرقة ٢٣ مشاة ميكانيكية بعد نقله يوم ١٧ أكتوبر من مكانه الأصلي شمال ترعة الإسماعيلية إلى الموقع الجديد، على أثر إسناد القيادة العامة إليه مهمة تصفية ثغرة الاختراق غرب القناة، ووضع جميع القوات جنوب ترعة الإسماعيلية تحت قيادته . وعلى مسافة ٧ كم شمال تقاطع طريقي المعاهدة - أبو سلطان كان يقع تقاطع طريق المعاهدة مع وصلة سراييوم، وكان اللواء ١١٦ مشاة ميكانيكي يحتل موقعا دفاعيا بسرية مشاة ميكانيكية وفصيلة دبابات غرب التقاطع لحماية الجانب الأيسر اللواء ٢٣ المدرع في أثناء قيامه بهجومه المضاد على منطقة الدفرسوار .

معركة اللواء 23 المدرع يوم 18 أكتوبر 1973.

קרב חטיבה 23 שריון ב-18 באוקטובר 1973

עמוד 423

גרפיקה: נעמה רגב

www.hativa14.org.il

בשעה שחטיבה 23 שריון החלה להתפרס במבנה קרבי כהכנה להתחלת התקפת הנגד, התקדם הגנרל אברהם אדן (ברן – במקור), לאחר שסיים את מעבר תעלת סואץ עם אוגדתו המשורינית [אוגדה 162 – א.ר.] בשעה 04:00 בבוקר, באור ראשון של ה-18 לחודש עם שתי חטיבות שריון [217 ו-460 בהתאמה – א.ר.] של האל"מים נתק'ה [אל"ם נתן ("נתק'ה") ניר – א.ר.] וגבי [אל"ם גבריאל ("גבי") עמיר – א.ר.] באזור הנחיתה בדוורסואר בכיוון מערב, עד שהגיע לגדת התעלה המתוקה, המקבילה לתעלת סואץ (תעלת סואץ הקלה – במקור). כאשר ניסו מספר צוותי טנקים ישראלים להתקדם מעבר לתעלה המתוקה מערבה כדי לבצע סיור, נתקלו באש משגרי טילי נ"ט ממספר מארבים מצריים שהיו חבויים בין העצים והחוות, ולכן הורה הגנרל אדן להסיג את צוותי הטנקים הישראליים הקדמיים, והארטילריה הישראלית הפגיזה מרוכזת את העמדות המצריות שבחזיתו, כהכנה לביצוע התקפה בשתי חטיבות שריון שנפרסו במבנה קרבי: חטיבת נתק'ה מימין וחטיבת גבי משמאל.

وفي الوقت الذي كان فيه اللواء ٢٣ المدرع قد أتم الفتح في تشكيل القتال استعدادا لبدء الهجوم المضاد، كان الجنرال إبراهيم أذان (برن) بعد أن تم له عبور قناة السويس بفرقة المدرعة في الساعة الرابعة صباحا، قد تقدم في أول ضوء يوم ١٨ أكتوبر بلواءيه المدرعين بقيادة العقيدين نيتكا وجابي من منطقة الإبرار بالدفرسوار في اتجاه الغرب حتى وصل إلى شاطئ الترعة الحلوة الموازية لقناة السويس (ترعة السويس). وعندما حاولت بعض المفارز من الدبابات الإسرائيلية التقدم عبر الترعة الحلوة غربا للقيام بالاستطلاع تعرضت لقذائف صاروخية مضادة للدبابات من بعض الكمانن المصرية المختبئة في الأشجار والمزروعات، فأمر الجنرال أذان سحب المفارز الإسرائيلية المتقدمة، وأن تقوم المدفعية الإسرائيلية بقصف نيران مركزة على المواقع المصرية التي على مواجهته استعدادا لشن هجومه باللواءين المدرعين الذين قاما بالفتح في تشكيل القتال: لواء نيتكا في اليمين ولواء جابي في اليسار.

האש הארטילרית הישראלית, בה נטלו חלק סוללות מקליברים 155 ו-175 מ"מ ארוכות טווח מעמדותיהן בגדה המזרחית של התעלה, הונחתה על המבנה הקרבי חטיבה 23 שריון ועמדות חטיבה 116 חי"ר ממוכן, המפקדות הקדמיות

ונקודות התצפית של הארטילריה המצרית, דבר שגרם להם נזקים רבים. במקביל להפגזת הארטילריה הישראלית, החלו המטוסים הישראליים בהתקפות קשות על היחידות המשניות של חטיבה 23 שריון, דבר ששיבש את המבנה הקרבי של החטיבה, וגרם למפקד ארמיה 2 לבקש מאגף המבצעים במרכז 10 להוציא גיחה של חיל-האוויר כדי לתת הגנה אווירית לחטיבת השריון המצרית.

وانهمرت نيران المدفعية الإسرائيلية التي اشتركت في قصفها بطاريات من عيار 100م و175م بعيادة المدى من مواقعها على الضفة الشرقية للقناة، على تشكيل قتال اللواء 23 المدرع ومواقع اللواء 116 مشاة ميكانيكي ومراكز القيادات المتقدمة ونقط ملاحظة المدفعية المصرية، مما سبب لها جميعا أضرارا جسيمة. وفي أثناء قصف المدفعية الإسرائيلية، قامت الطائرات الإسرائيلية بهجمات عنيفة على الوحدات الفرعية للواء 23 المدرع مما أربك تشكيل قتال اللواء، وجعل قائد الجيش الثاني يطلب من هيئة العمليات بالمركز 10 خروج طلعة طيران لتوفير الحماية الجوية للواء المصري المدرع.

במהלך התקדמות חטיבה 23 שריון ממזרח לדרך "האמנה" [ציר "חבית" – א.ר.], תפסו אלמנטים מחטיבת השריון הישראלית [460 – א.ר.] שבפיקודו של אל"ם גבי מספר עמדות ממערב לתעלת סואץ הקלה [תעלת המים המתוקים – א.ר.], עמדות מבוצרות ומוסתרות ששימשו את מסכי הנ"ט שכללו טילי נ"ט מדגם TOW ו-SS-11 ומן הטנקים שהסתתרו בעמדות טובה (Hull down position – במקור).

מאחר והאזור שממזרח לדרך "האמנה" [ציר "חבית" – א.ר.] היה ריק לגמרי ממקומות מסתור כלשהם או שיוכלו לשמש למחבוא, ובשל חוסר הבהירות בפעילות המודיעין בכל הרמות, גרם לכך שחטיבה 23 יצאה להתקפת נגד מבלי שהיה לה מודיעין נכון על האויב, ולכן הופתעו יחידות המשנה של חטיבה 23 שריון עם כניסתן לשטח הלחימה, ממכת האש של תותחי הטנקים ומשגרי הטילים המונחים ממסכי [מערכי – א.ר.] הנ"ט הישראליים

وفي أثناء تقدم تشكيل قتال اللواء ٢٣ المدرع شرق طريق المعاهدة، كانت عناصر من اللواء المدرع الإسرائيلي بقيادة العقيد جابي قد اتخذت من بعض النقاط التي احتلتها غرب ترعة السويس مواقع حصينة ومخفاة بعناية للستائر المضادة للدبابات التي كانت تتكون من الصواريخ المضادة للدبابات الموجهة من طراز SS11, TOW و من الدبابات التي استترت داخل المربض للضرب من وضع Hull down position .

ونظرا لأن المنطقة شرق طريق المعاهدة كانت خالية تماما من أي سواتر أو أماكن تصلح للاختفاء، ونظرا للقصور الواضح في أعمال الاستطلاع على كل المستويات، مما جعل اللواء ٢٣ المدرع يقوم بهجومه المضاد دون أن تكون لديه أي معلومات صحيحة عن العدو، فقد فوجئت وحدات اللواء ٢٣ المدرع الفرعية فور دخولها أرض القتال بسيل منهم من نيران مدافع الدبابات والمقذوفات الصاروخية الموجهة من الستائر الإسرائيلية

٤٢٤

עמ' 425

בחזית ובאגפים. עתודת החטיבה לא יכלה להתערב בקרב בשל המבנה החלש שלה. יחידות הארטילריה של ארמיה 2 ניסו להציל את המצב בירי מסך עשן מול המבנה הקרבי של החטיבה, ובירי מטחים על עמדות האויב, אך כל זה לא הביא לשינוי במהלך הקרב.

المضادة للدبابات من المواجهة وعلى الأجناب. ولم يتمكن احتياطي اللواء من التدخل في المعركة بسبب تشكيله الضعيف. وقد حاولت وحدات مدفعية الجيش الثاني إنقاذ الموقف بضرب ستارة من الدخان أمام تشكيل قتال اللواء، وبقصف غللات من نيرانها على مواقع العدو، ولكن ذلك كله لم يستطع تغيير مجرى المعركة.

בדו"ח ששלח מפקד ארמיה 2 למפקדה הכללית במרכז 10 במברק אלחוט בשעה 16:30 בערב ה-18 לחודש, כתב לווא' [אלוף – פ.מ.] עבד אל-מנעם ח'ליל, שחטיבה 23 שריון בפיקוד עקיד [אל"מ – פ.מ.] חסן עבד אל-חמיד נלחמה באומץ והשמידה לאויב מספר גדול של טנקים, וכי מפקד החטיבה נפצע בקרב. בסוף הדו"ח הזכיר שלא נשאר מחטיבת השריון אלא כ-8 טנקים, וכי לאחר הקרב הצטרפו אלה לכוח שבפיקוד עמיד [תאל" – פ.מ.] אחמד עבוד אל-זמר שבצומת דרך "האמנה" – אבו סולטאן [צומת "צח" – צומת "סקרנות" – "חבית" – א.ר.], וכי צוות מיוחד ממפקדת דיוויזיה 23 חי"ר ממוכן יחזיר את

הטנקים שהתפזרו מערבה מחטיבה 23 שריון, כדי לאסוף אותם באזור הצומת, בה נמצאה המפקדה הקדמית של עמיד [תא"ל – פ.מ.] אל-זמר.

وفي التقرير الذي بعث به قائد الجيش الثاني إلى القيادة العامة المركز ١٠ ضمن إشارة لاسلكية في الساعة الرابعة والنصف مساءً يوم ١٨ أكتوبر، سجل اللواء عبد المنعم خليل أن اللواء ٢٣ المدرع بقيادة العقيد أ. ح حسن عبد الحميد قد قاتل بشجاعة ودمر للعدو عدداً كبيراً من الدبابات، وأن قائد اللواء أصيب في المعركة. وذكر في نهاية تقريره أن اللواء المدرع لم يبق منه سوى حوالي ٨ دبابات، وقد انضمت بعد انتهاء المعركة إلى القوة التي تحت قيادة العميد أ. ح أحمد عبود الزمر عند تقاطع طريقي المعاهدة – أبو سلطان، وأن مجموعة خاصة من رئاسة الفرقة ٢٣ مشاة ميكانيكية تقوم بإعادة الدبابات التي شردت غرباً من اللواء ٢٣ المدرع لتجميعها في منطقة التقاطع التي يقع فيها مركز القيادة المتقدم للعميد الزمر.

חטיבת השריון הישראלית [חטיבה 217 – א.ר.] שבפיקוד אל"מ נתק'ה [אל"ם נתן ("נתק'ה") ניר – א.ר.] שנמצאה בצד ימין של צוות הקרב של אוגדת הגנרל אדן, התקדמה בכיוון מערב לאחר הכנה ארטילרית בבוקר על ציר סרפאום. כאשר גילו את מערך ההגנה המצרי החלש מבחינת הכוח שנמצא בו ומיגונו ממערב לצומת דרך "האמנה" עם ציר סרפאום [צומת "גשירה" – צומת "חבית" – "ורדית" - א.ר.] (מערך ההגנה המשני של חטיבה 116 חי"ר ממוכן), החלו הטנקים הישראליים לתקוף מערך זה והפיצו את פלוגת החי"ר הממוכנת המתוגברת שהחזיקה בו (הישראליים העניקו לתל הנמצא בקרבת הצומת את הכינוי אראל – במקור [הכוונה, כנראה, למתחם "ערל", הנמצא כ-3 ק"מ מדרום ל"גשירה" – א.ר.]).

אל"מ נתק'ה פנה לאחר מכן עם הטנקים שלו דרומה על ציר דרך "האמנה" [ציר "חבית" – א.ר.], וכאשר התקרב לאזור צומת דרך "האמנה" – אבו סולטאן [צומת "צח" – צומת "סקרנות" – "חבית" – א.ר.], שם נמצא מערך ההגנה העיקרי, בו החזיק גדוד חי"ר ממוכן מתוגבר (פחות פלוגה – במקור) מחטיבה 116 חי"ר ממוכן (הישראליים העניקו לנקודת המשולשים הנמצאת מצפון-מערב לצומת את הכינוי צח – במקור) ספגו הטנקים שלו אש כבדה ומרוכזת, ולכן פנו מערבה כשהם נמנעים מלתקוף את מערך ההגנה המצרי.

חטיבה 116 חי"ר ממוכן נשארה בצהרי ה-18 לחודש מבחינה ארגונית כשהיא כוללת גדוד חי"ר ממוכן אחד (פחות פלוגה – במקור), שהחזיק במערך ההגנה שממערב לצומת [צומת "צח" – צומת "סקרנות" – "חבית" – א.ר.], כשבסמוך לו נמצאת המפקדה הקדמית של חטיבה 116 חי"ר ממוכן וגם המפקדה הקדמית של דיוויזיה 23 חי"ר ממוכן, בה נמצא

וكان اللواء الإسرائيلي المدرع بقيادة العقيد نيتكا الذي يقع في اليمين من تشكيل قتال فرقة الجنرال أذان قد تقدم في اتجاه الغرب بعد تحضيرات المدفعية في الصباح على وصلة سراييوم. وعند اكتشافه للموقع الدفاعي المصري الضعيف القوة والتحصين غرب تقاطع طريق المعاهدة مع وصلة سراييوم (الموقع الثانوي اللواء ١١٦ مشاة ميكانيكي)، قامت الدبابات الإسرائيلية باقتحام الموقع وشتتت شمل سرية المشاة الميكانيكية المدعمة التي كانت تحتله. (كان الإسرائيليون يطلقون على التل الموجود قرب التقاطع الاسم الكودي Arel). واتجه العقيد نيتكا بعد ذلك بدباباته جنوبا على محور طرق المعاهدة، وعندما اقترب من منطقة تقاطع طريقي المعاهدة – أبو سلطان حيث يقع الموقع الدفاعي الرئيسي الذي كانت تحتله كتيبة مشاة ميكانيكية مدعمة (عدا سرية) من اللواء ١١٦ مشاة ميكانيكي (كان الإسرائيليون يطلقون على نقطة المثلثات الموجودة شمال غرب التقاطع الاسم الكودي Tsach)، وقعت دباباته تحت نيران قوية مركزة، فانحرفت في اتجاه الغرب متجنباً الهجوم على الموقع المصري. وأصبح اللواء ١١٦ مشاة بعد ظهر يوم ١٨ أكتوبر مكوناً من الناحية التنظيمية من كتيبة مشاة ميكانيكية واحدة (عدا سرية)، وكانت تحتل الموقع الدفاعي غرب منطقة التقاطع وبجوارها مركز القيادة المتقدم اللواء ١١٦ مشاة ميكانيكي، وكذا مركز القيادة المتقدم للفرقة ٢٣ مشاة ميكانيكية الذي كان يوجد بداخله

٤٢٥

עמ' 426

עמיד [תא"ל – פ. מ.] אחמד עבוד אל-זמר, מפקד הדיוויזיה. בנוסף לכך, נמצאו באזור הצומת שאריות חטיבה 23 שריון, שניתן היה לאסוף, שאיבדה לאחר סיום הקרב בצהרי ה-18 לחודש את יכולת הלחימה שלה. כך איבדה העתודה האסטרטגית של המפקדה הכללית (דיוויזיה 3 חי"ר ממוכן – במקור) את המרכיב המשוריין שבמסגרת הדיוויזיה.

العميد أ.ح أحمد عبود الزمر قائد الفرقة . وعلاوة على ذلك كان يوجد بمنطقة التقاطع ما
أمكن تجميعه من بقايا دبابات اللواء ٢٣ المدرع الذي فقد بعد انتهاء المعركة ظهر يوم ١٨
أكتوبر مقدرته القتالية ، وفقد بذلك الاحتياطي الإستراتيجي للقيادة العامة (الفرقة ٣ مشاة
ميكانيكية) العنصر المدرع داخل تشكيل الفرقة .